

חלק ה: נישואין של אושר

יסוד האושר — באדם עצמו ובביתו

דורנו הוא "דור הטכנולוגיה", דור התקדמות המדעים. רוחו של האדם ממריאה לשחקים ועד לירח הגיעה; אולם עם היותו מרחף במרחבים שמימיים התפלל האסטרונאוט, ואתו יחד מיליוני בני אדם ברחבי העולם, שיזכה לחזור ארצה לביתו הקטן שם מחכה לו רעיה נאמנה וילדים המצפים לאבא.

משמע, עיקר האושר בחיים אינו במרחבים הגדולים שמחוצה לנו אלא בעולמנו הקטן, בד' האמות שיוצר לו האדם בביתו, בקרב משפחתו.

בעיות המשפחה המודרנית

והנה דוקא בימינו הפכה הקמת משפחה מאושרת לאידיאל, שלא כל אדם זוכה להגשמתו. פרופ' דרייקורס, הפסיכולוג היהודי-אמריקאי המפורסם המנתח את בעיות המשפחה המודרנית, קובע כי "האדם שכה הרבה ללמוד — אינו יכול לחיות בשלום בקרב משפחתו, ואף איננו יודע כיצד לגדל את ילדיו" ("שויון — האתגר", עמ' 8).

הדברים פורסמו בעבר ע"י המרכז לטהרת המשפחה

לדעתו של מומחה זה נוצרו הבעיות המשפחתיות על רקע בעית השויון בין המינים. פעם היה האב מייצג את המשפחה כלפי חוץ, עובד ולוחם את מלחמת הקיום למען כולם. הוא היה "שר החוץ" ואילו האשה היתה עקרת הבית — עיקרו של בית — מנהלת המשק ומחנכת הילדים. היא היתה "שר הפנים". התפקידים היו מוגדרים, וכל אחד זכה להכרה ולהוקרה עבור מילוי מוצלח של חובותיו.

לא כן בימינו.

בימינו לומדות הבנות כמו הבנים, והנשים אינן נופלות בהשכלתן מבעליהן. נוצר שויון גמור בין בני הזוג אולם יחד עם זאת נוצרה אי-בהירות ביחס לחלוקת התפקידים: כיון שהאם עובדת ומרויחה, מתעוררת השאלה: האם העובדה שהוטל על האם עול נוסף גם מחוץ לבית איננה מחייבת את הבעל לעזור לה בעבודות בפנים הבית? ואם כן — באיזו מידה?

ושאלה נוספת: האם הכנסת האשה מזכה אותה בזכות בלעדית להחליט על הוצאת הכספים שהיא מרויחה, או שיש לשתף בזה את בעלה? ואם כן — באיזו מידה יש לו זכות הכרעה?

בעיות אלה יוצרות כמובן חילוקי דעות ומתח פנימי בחיי המשפחה. אולם מה שיותר חמור הוא, שמצב חדש זה משפיע גם על החיים האינטימיים של בני-הזוג. "כיום, לאחר שקנתה לה מעמד של שותף מלא בחברה האנושית, תובעת האשה אותה זכות לסיפוק ועקב זאת עלולות לפעמים להיווצר בעיות. לא ייתכן ששני אנשים ירצו תמיד אותו דבר בעת ובעונה אחת ובאותה מידה" (פרופ' דרייקורס, "שויון — האתגר" עמ' 59). האשה מודעת לקיומה של האהבה והיא רוצה בשויון גם בשטח זה: אין היא מסתפקת בתפקיד פאסיבי בחיי האישות, אין היא רוצה להיות תלויה אך ורק בתשוקותיו של בעלה ואין היא מסכימה להתאים את עצמה תמיד אליו. היא רוצה להיות קרובה לו בשעה שהיא חושקת בכך, ולדעתה יש לה הזכות להתרחק ממנו בשעה שאיננה מרגישה משיכה אליו. ומאחר שלא תמיד יכול להיות בין הדברים תיאום, כך נזרע זרע הפרוד.

אם אנו מצרפים את המתיתויות שיוצרים התיים המודרניים בחיי היום-יום לרקע של אי-הסיפוק בחיים האינטימיים, הרינו מבינים באיזו קלות נהרסת שלוות המשפחה.

והנה על חומרת הבעיה האחרונה, רשאים אנו להשיב ולומר בפה-מלא: התורה פתרה גם את הבעיה הזאת כבר בעבר הרחוק לפני כ-3000 שנה ע"י שצותה לפרוש במשך כשבועיים (כשעה שהאשה נחשבת נידה), וחייבה לחיות חיי-אישות (לקיים "מצוה-עונה") תיכף לאחר תקופת הפרישה והטבילה שבאה בעקבותיה. כך נוצרה הרגשת שויון, כי המשיכה של שני בני הזוג זה לזה נהיתה הדדית. ואמנם, כאשר שמרו בבית היהודי על חוקי הקדושה והטהרה ופרשו זה מזה במשך שבועיים בחודש, נשתמרה האהבה כרעננותה לאורך ימים ושנים. והואיל ובשטח האינטימי היתה קיימת אהבה והבנה בין בני-הזוג, הרי גם הבעיות היום-יומיות האחרות יצרו רק קצף על פני השטח העליון כי מיד ידעו להתגבר עליהן ולעבור על פניהן מבלי שיהיה רישומן ניכר.

"אוהבה כגופו ומכבדה יותר מגופו"

בניגוד לתרבויות שונות, בעבר, שבהן התיחסו אל האשה כאל אמצעי לסיפוק תאוותו של הבעל, זכתה האשה ביהדות ליחס של כבוד, כאל אישיות עצמאית. ולא עוד אלא שבשטח האישות, שהוא תחום רגיש במיוחד, זכתה דוקא היא לתשומת-לב יתרה ולהתחשבות מירבית.

ההלכה אסרה על הבעל לחיות חיי-אישות שלא מרצונה של אשתו: "ולא יבעלנה בעל כורחה ולא יריב עמה אבל ימשוך לבה בדברי פיתוי, חן חשק ואהבה, עד שתתרצה בדבר" (מנורת המאור), ומאידך גיסא חייבה התורה את הבעל להיענות לאשתו גם כשהוא רק נרמז לכך "שהיא מראה לפניו ענייני חיבה".

כתוצאה מגישה זו היה הבית היהודי במשך כל הדורות סמל לשלוס-בית ולאהבה ואף בזמננו, כשהבעיות של חלק מן החברה הישראלית המודרנית זהות לבעיות בעולם המודרני כולו, עדיין ניזון הבית היהודי לא-מעט ממסורת-העבר ומן הקיים גם היום, בשלמות, במשפחה הדתית.

"האהבה" המודרנית — צמצום המושג של אהבה

בהשפעת הספרות והקולנוע מתקבל הרושם, כאילו כל החיים הם אך

ורק רדיפה אחרי תענוגות-בשרים. הקולנוע מעמיד במרכז את סעות-שהיצרים, "כוכבי" הקולנוע מתאהבים איש ברעותו בזכות יופים וכאשר רואים אותם באושרם על מסך-הקולנוע, מתקבל בטעות הרושם כאילו זאת מציאות ממשית, וכאילו מאושרים כוכבים אלה כל ימי חייהם.

"אהבה" זאת נראית כערך עליון, כביכול, שלמען השגתה מותר הכל כי היא, כביכול, מבטיחה את האושר.

אולם אליבא דאמת: כל המושגים האלה מוטעים הם מעיקרם, ואינם אלא סילוף המציאות. למעשה רבים מ"כוכבים" אלה, המשמשים כאלילי העולם המודרני, נמצאים בטיפול מתמיד של פסיכיאטרים. כיון שהכל מתרכז אצלם בענין המיני חסר להם האיזון הנפשי של כל כוחות הנפש. בחיי המשפחה הם מנצלים יתר על המידה את האפשרות לחיות חיי אישות דבר היוצר, כעבור זמן מה, הרגשת שובע מצד אחד והרגשת שיגרה ואי-סיפוק מצד שני. זהו המניע לרדיפתם המתמדת אחרי אהבה ואחרי מאהבים. חלק מהם מתחתן ומתגרש ארבע וחמש פעמים (ולפני מספר שנים התאבדה אחת הכוכבות המפורסמות לאחר שישה מקרי נישואין).

החיים המתוסבכים של ה"כוכבים" ורדיפתם המתמדת אחרי האושר, מוכיחים כי הם מחפשים את האושר — והוא מהם והלאה, כי בצורת חיים כזו אין הוא נמצא. אלה המחקים אותם והולכים בעיקבותיהם, צפויים לאותן הסכנות: אי-סיפוק בחיי המשפחה, בגידות והרס חיי הנישואין. לפעמים ה"שובע" הזה מחד, ואי-הסיפוק מאידך, מתגלים במשפחה המודרנית כבר ב"ירח הדבש" ולא אחת נהרסים כבר בתחילת חיי-הנישואין ניצני האהבה והאמון בין בני הזוג, כי משמעות "אהבה" זו אינה אלא התפרקות היצר, תענוג גופני-רגעי, שאיננו קשור כלל עם אישיותו של בן או בת הזוג. להיפך: הדבר קשור לא-פעם באי-התחשבות באשה, ולעיתים גם בחוסר כל אחריות כלפיה.

האידיאולוגיה המודרנית של הערצת היופי החיצוני, ה"סכסי", והרגשת-יתר של האהבה הארוטית כשלעצמה — שתי אלה מערערות את היסודות שהמשפחה בנויה עליהם, כי הצלחת בנין המשפחה תלויה בעיקר באופיים של שני בני הזוג ובמידת שיתוף הפעולה ביניהם.

האופי חשוב מן היופי

בחיי יום יום קובע אופיו של האדם יותר מאשר יופיו החיצוני. היופי נעים לעין ואף חשוב בשעה שהוא משקף את פנימיותו של האדם, אבל כשאישיותו של בן-האדם היא חיובית משתקפת מהותו הפנימית בהבעת פניו, בעיניו, בחיוכו, ואז אין מרגישים אפילו בפגם חיצוני זה או אחר כי האישיות הנעימה מדברת אל הלב.

להצלחת חיי המשפחה, ולקביעת האושר בנישואין, חשובה ההסתגלות האישיות יותר מאשר ההסתגלות המינית". לפני הנישואין, מסונורים בני הזוג מה"אהבה" והמשיכה ההדדית ואינם מסוגלים לשקול ולבדוק באיזו מידה אופיו של בן הזוג הוא חיובי, או מה מידת ההתאמה הרוחנית שביניהם. רק אחרי הנישואין מתברר, לפעמים, שישנו פער גדול בין החיצוניות הזוהרת לבין הפנימיות מחוסרת הערכים, וזה עלול לגרום למתיחויות מרובות בחיי היום-יום ולאכזבה מרה.

אהבה היא בבחינת פרח ענוג, הזקוק לטיפול והשקאה מתמידים

יחסי סובלנות, תשומת לב והבנה הדדית, שיסודם בבגרות נפשית ובהתאמה נפשית-רוחנית, הם בבחינת השקאה מתמדת המחזקת את השתיל הענוג של האהבה ומפתחת אותו.

לא פעם מתפלאים אנו לראות בחור או בחורה, שבמשך שנים סבלו מרגשי נחיתות שהתבטאו אף בסימפטומים חיצוניים, כגון גמגום או תנועות עצבניות שונות, והנה הם משתחררים אחרי הנישואין מכל זה. הדבר קורה בזכות השלוח הנפשית והבטחון העצמי שרכש הסובל כתוצאה מאהבתו הכנה של בן-הזוג, שקיבל אותו כמות שהוא על מעלותיו וחסרונותיו.

ואולם חוסר הבנה הדדית, אנוכיות וחוסר התחשבות בין בני-הזוג,

גורמים לסכסוכים יום-יומיים המביאים לניוונו של השתיל הרך ולדעיכתה המהירה של ה"אהבה הבוערת". נישואין כאלה מחמירים את המשבר הנפשי של בן-הזוג ומגבירים את עצבנותו.

"לא טוב היות האדם לבדו — אעשה לו עזר כנגדו"
(בראשית ב, יח)

הקב"ה, שיצר את האדם, היתווה לפנינו את דרך האמת לאהבת-אמת: הייחוד הגופני בקדושה וטהרה מביא גם לאיחוד הרוחני ולקשר הרוחני: "זכר ונקבה בראם... ויקרא שמם אדם": — יחד מהוים האיש והאשה את השלמות הנקראת "אדם".

לפני יצירת האשה אמר הקב"ה: "לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו". ואומר מחבר ספר "עקרת יצחק": "ולזה היתה חכמתו יתברך שלא יהיה זיווג האדם ואשתו על היחס המיני לבד, כשאר בעלי-החי, אבל שיהיה להם יחס אישי מיוחד, הוא יחזק אהבתם וחברתם להיעזר זה מזה בכל עניניהם עזר גמור ושלם". האשה כ"עזר" מכוונת איפוא להוציא את האדם מבדידותו ולשמש כנפש קרובה שקושרים איתה קשר-של-קיימא, שאתה מתחלקים בשמחה ובסבל.

הנישואין — ברית קודש

מתחת לחופה מקדש לו החתן את כלתו, כורת איתה ברית ומצהיר בזה בפני עדים על רצונו בשותפות-אמת, באחריות-הודית ובנכונות לשאת בתוצאותיה של שותפות זו. היחסים ההדדיים, הנרקמים אחרי אמירת "הרי את מקודשת לי", מבורכים ברצון כנה לעמול יחד על ההסתגלות ההדדית למען יצירת הקן המשפחתי. הרגשה של קדושה בחיי האישות מלווה את

בני הזוג והם מוכנים אז לעשות הכל למען ההסתגלות ההדדית, אם בשטח האישות ואם בשטח הנפשי-החברתי, וברכת ד' "המשמח חתן עם הכלה" מלווה אותם.

נישואין כאלה יוצרים את האהבה השלמה, שהיא תוצאה של ייחוד-שגופני וייחוד נפשי גם יחד. האיחוד הגופני הפיסי הופך להיות לאיחוד רוחני-נפשי של הזדהות הדדית, שלמות של שני בני אדם ההופכים להיות אחד.

הרגשת ההשתייכות ההדדית והבטחון שנוצר בעקבותיה, יוצרים את שלות-הנפש האמיתית המחסנת את רוחו ונפשו של כל אחד מבני הזוג ומאפשרת לו לעמוד בתלאות-החיים, לטרוח למען שלמות הבית והמשפחה ולגדל את הדורות הבאים — פירותיה הנפלאים של אהבת אמת — אשר יסודותיה ברית קודש.

"הנה נחלת ד' בנים — שכר פרי הבטן"

(תהלים קכז, ג)

התוצאה הטבעית של שלמות זו שבינו לכינה הריהו העובר, הנוצר ברחם האם. האשה נושאת אותו בקרבה ברצון ובאהבה כמשך תשעת ירחי ההריון ואף בעלה שותף להרגשה משמחת זו, שהנה הולך ומתרקם יצור המשותף לשניהם.

עם הולדת התינוק, מתחזק הקשר בין ההורים והולך: הדאגה המשותפת לרך הנולד, התוכן החדש שזה מכניס לחיי המשפחה, השמחה למראה התפתחותו והתקדמותו, כל אלה ממלאים את לב ההורים שמחה ואושר ומחזקים את יסודות המשפחה.

ילדי ישראל הנולדים בקדושה — נפשם טהורה. כי כשם שגוף העובר נוצר ברגע של הייחוד כך נמשכת אליו אז גם הנשמה, וכמידה שרגשות בני-הזוג מעודנים יותר ומרוממים יותר, הנשמה של התינוק אצילית יותר. דבר זה משתקף גם במראה פניו החיצוני, וזהו סוד "החן היהודי".

במשפחה המודרנית — הבית מתרוקן מתכנו

אהבת האם-היהודיה, ה"אידישע מאמע", לילדיה, היתה תמיד שם דבר. מה איפוא קרה בימינו, שלפעמים האם היהודיה מוותרת על האושר שבפרי בטן? מדוע היא מוכנה לעתים אף לרצוח את פרי בטנה על ידי הפלה מלאכותית, במקרה שהריון בלתי מתוכנן נוגד את סדר העדיפויות שקבעה לעצמה: נוחיות, הצלחה בקריירה או רמת חיים גבוהה יותר? והרי הדבר נעשה תוך סיכון בריאותה לעתיד: החל מסכנת ההרדמה וכלה בסכנה שבגרידת-הרחם העשויה לגרום דלקות, הצטלקויות ואפילו עקרות מוחלטת!

ההסבר הוא בבעיות שיצר העולם המודרני גם בתחום המשפחה עצמה, המרחיקות ממנה את הרגשת הסיפוק. כבר ציינו את עובדת בחירת בן-שהזוג ללא שיקול מספיק ואת המתח שנוצר בעקבות ה"שוויון". הואיל ולפעמים לא נוצר הקונטקט הנפשי השלם, נשארים יחסי בני הזוג פגומים. והגורם העיקרי: אי-קיום דיני הפרישה והטהרה ועיסוק מופרז בחיי אישות עשויים להמאיס נושא זה, במידה מסויימת, על בני הזוג או על אחד מהם ובמקום שהאהבה בין בני הזוג תתחזק ותלך — היא מתדלדלת והולכת.

בבית שחסרה בו הרגשת אהבה, בטחון ואמונה ביציבות הנישואין, פוחת הרצון להתקשר קשר בר-קיימא על-ידי הולדת ילדים, ואף הילדים הגדלים בבית כזה כ"בנים יחידים" גדלים לעיתים קרובות עצבניים, מתוסבכים וקשי-חינוך.

בבית ה"מודרני" חסרים לפעמים האושר הטבעי ושלוות הנפש ואז מבקשים לחפות על חוסר הבטחון הפנימי, המקנן אי-שם בלב, על ידי "עשיית רושם" על האחרים ברדיפה מתמדת להעלאת רמת החיים בלבוש, ריהוט, מכונית וכו'. זה גם מקור החיפוש אחר בידור מחוץ לבית, היות ובבית חסרה השמחה הטבעית. לא כן בבית בו שומרים את דיני הבורא. הבידור המבוקש נמצא בתוך הבית. הבית מלא ענין. תוכן לא חסר. "חוכמות" ושחוק מספקים הילדים. לא משעמם כלל וכלל. גם כשהתנאים הכלכליים קשים, אין נמנעים מללדת ילדים ומלהגדיל את המשפחה. בוטחים כי "מאן דיהיב חיי יהיב מזוני" (מי שנותן את החיים נותן גם את המזונות), מאמינים שהקב"ה יעזור, ומסתפקים במועט ובחיוני ביותר: "לחם לאכול ובגד ללבוש".

אמנם קיימים בעיות וקשיים של "צער גידול בנים", אך אין זה מרחיע. עצם מהות החיים היא התמודדות בלתי פוסקת בבעיות חברתיות, כלכליות, חינוכיות, בריאותיות וכו', אולם בבית היהודי השלם קיים העיקר — שהוא המסירות והאהבה בין ההורים לבין עצמם וביניהם לבין ילדיהם. אלה הדברים המעניקים בטחון, טעם ומשמעות לחיים, ומשמים כ"ויטמינים" של חיי הנפש, המחזקים ומעוררים באדם כוחות כמוסים. "ויטמינים" אלה גם מספקים רצון ומרץ להתמודד עם הבעיות ולהשתדל בכוחות משותפים לפתור אותן, בע"ה.

"זכו — שכינה ביניהם, לא זכו — אש אוכלתם"
(סוטה יז).

רבותינו אומרים: "זכו — שכינה ביניהם, לא זכו — אש אוכלתם". א(י)ש ואש(ה) — טול את היו"ד מן ה"איש" ואת ה"ה"א מן ה"אשה", שתי האותיות המצטרפות לשם ה': "ייה", ונשארת "אש". אם אין קדושה ביחסים הרי זה בבחינת אש שאינה מרוסנת, המסוגלת לשרוף הכל. לא כן כשהאש מרוסנת, אז היא מאירה ומחממת.

אם השכינה, "ייה", ביניהם, הרי "זכו" — זוכים הם לחיים מאושרים בזה ובבא: "לא איש בלא אשה, ולא אשה בלא איש, ולא שניהם בלא שכינה" (יבמות ס"ב).

בשבע הברכות של הנישואין נאמר: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על העריות ואסר לנו את הארוסות, והתיר לנו את הנשואות לנו על-ידי חופה וקידושין". הקשר ההדדי בין בני הזוג הוא מקודש, מרופד במצוות (מצוות עונה בתקופות מסויימות), היתרים ואיסורים (המתבטאים בדיני נידה). כאשר אדם חי את חיי הנישואין בדרך שהקב"ה התווה לו, מוכטח לו שיזכה בחיי משפחה מאושרים. את הטעם בחיים מוצאים כשחיים אותם לפי הוראות הקב"ה אשר יצר אותם. מי שיצר את החיים נתן לנו גם חוקי-חיים — "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר".

"כמשך 36 שנות שרותי כרופא להפרעות בחיי המין באירופה המערבית, בארצות הברית ובארץ ישראל, עברו אצלי לבדיקה וטיפול רפואי קרוב

לשמונת אלפים זוגות נשואים. ומתוך נסיוני הנני מעיד, כי הפרעות בחיי המשפחה נדירות אצל זוגות השומרים את דיני הטהרה כדת וכדין. ברור הוא, כי הזהירות והפרישות של דיני טהרת המשפחה תורמים הרבה לשלום הבית של הזוג, וחיי המשפחה שלהם יותר מבוססים ויותר תקינים" (ד"ר ברנרד שפירא, סקולוג, בי"ח אוניברסיטאי הדסה, "טהרת המשפחה בישראל" - ירושלים תשי"ט - עמ' ל"ג).

מהו הוסת?

"ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב" (במדבר ט"ו, לט)

דיני נידה וסדרי הטהרה קשורים בתמורות הפיסיולוגיות המיוחדות שבחיי האשה. חולשת האשה בימי המחזור מונעת יחסים אינטימיים גם מטעמים של הגיון ואסטיטיקה, אולם ההלכה מרחיבה הרבה יותר את השטח המוגן: היא כוללת בזה עוד שבעה ימים, הנקראים "ז' נקיים", שהם התקופה בה הרחם חוזר לאיתנו עד לביוץ, תקופה שהיא גם שטח של רגיעה נפשית, היוצרת התאוששות לקראת חידוש החיים האינטימיים.

מדי חודש בחודשו, באמצע המחזור, מבשילה ביצית בתוך זקיק באחת השחלות ונפלטת לעבר חצוצרת הרחם. קרום הרחם מתעבה ונהפך לרקמה דמית כדי לקבל ולהזין את הביצית המופרית ובמקרה שהביצית איננה מופרית, והאשה איננה נכנסת להריון, מרביתו של קרום דמי זה מופרש החוצה. תופעה זו מתבטאת בזיבת-דם ומוצרי הפרשה דמיים ונקראת בשם וסת.

הדימום נמשך בדרך כלל 4 עד 5 ימים. "אחר כך ממריץ הורמון הזקיק את תאי-הציפוי של הרחם להתעבות שוב, כלומר, לתקן את השכבה שניתקה בוסת הקודם. תהליך זה נמשך כ-7 ימים עד לחריגה של ביצה חדשה - הביוץ - והוא מסתיים כשבועיים אחר תחילת הוסת" (ד"ר ווייס, "מדריך רפואי לאשה המודרנית"). רק אז חוזר קרום-הרחם לאיתנו ואולי מכאן דרישת ההלכה להמתין "שבעה נקיים", בנוסף על 5 ימי הוסת.

מצות-העונה שלאחר הטבילה חופפת, איפוא, למועד הביוץ. "יש בזה משום ויסות ההתנזרות החודשית, לקראת היום בו רבים סיכווי הפריון ביותר" (ד"ר רובין).

במקרה שהמחזור החדשי הוא קצר – 25 יום או פחות – הביוץ מקדים את הטבילה, ואז אין האשה יכולה להתעבר באותו מחזור. אם תופעה זו חוזרת יש לפנות לרופא לשם קבלת הורמונים לויסות הביוץ (רישום יום-יומי, עם בוקר, של מידות טמפרטורת-הגוף, מגלה את יום-הביוץ על ידי עליית-חום ברורה).

מבט אל דיני הטהרה

בטהרת המשפחה שלושה שלבים, המשלימים זה את זה:

- א. פרישה מחיי אישות ומגע כל שהוא.
  - ב. בדיקות בוקר וערב במשך שבעה ימים.
  - ג. טבילת כל הגוף במקווה כשר עם גמר שבעת הימים.
- א. פרישה מחיי אישות מתחילת ראיית הדם במשך 12 יום לפחות, הכוללים: 5 ימים מתחילת ראיית הדם, ועוד 7 ימים לאחר-מכן הנקראים "שבעה נקיים".
- במשך תקופה זו מרחיקים בני-הזוג את מיטותיהם זו מזו במקצת, והם מצווים לנהוג אחד כלפי השני יחס של כבוד וחיבה, אך ללא גילוי פיזי של אהבה.
- ב. בדיקות הכוללות "הפסק-טהרה" ביום בו נפסקה הפרשת הדם (לפני שקיעת החמה), וכן בדיקות בוקר וערב כמשך שבעה ימים.
  - ג. טבילת כל הגוף במקווה כשר אחרי עבור "שבעת הנקיים".

"דע מה שתשיב"

בימינו, בגלל רציונליות-יתר, קיים זלזול בדינים הקשורים ב"טהרת המשפחה" ויש הנוהגים לבטל אותם כ"מיושנים", בלתי מוכנים, בלתי

"הגיוניים". הבחורה הלועגת לדינים אלה רואה עצמה כ"מתקדמת" ובמחיה יד אחד, ובעקימת־אף אחת, היא מבטלת את כל המצוות והדינים שנהגנו על פיהם במשך שלושת אלפים שנה!

עלינו להקדים ולציין שכל מצווה הינה חוק אלקי, אשר טעמיו כמוסים מאיתנו. אנו מנסים להסביר את הדבר לפי הבנתנו, אך איננו מתימרים לומר שהסברים ונימוקים אלה הם הם טעמי ההלכה. וכבר כתב הרמב"ם: "כל חוקי התורה גזירות הם אולם ראוי להתבונן בהן, וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם, תן לו טעם!" (הלכות תמורה, פרק ד' הלכה י"ג).

לשם "דע מה שתשיב" נביא, להלן, הסברים אחדים מעולם הרפואה והפסיכולוגיה.

היסודות הרפואיים

ד"ר שיק מוינה (חוקר שנתפרסם בזכות המבחן לדיפתריה) היה הראשון שהרצה, ב־1920, על הנושא "ארס הנידות — המנוטוכסין", ואחריו חקר ואישר את הדבר פרופ' מאכט מבלטימור. חוקרים אלה גילו כי דם האשה מכיל בימי נידותה רעל מסוים, אשר יתכן שהוא עלול להזיק לגבר ולעובר (עי' רמב"ן ויקרא י"ח, י"ט). מקובל לחשוב שרעל זה משפיע גם על חומרים בעלי תכונות תסיסה כגון עיסת שמרים, יינות, תעשיית בשמים וכו'.

"המדע המודרני הכיר בסכנה אחרת הנשקפת לגברים הבאים במגע עם נשים נידות (נוסף על החשש להתפתחות דלקת השופכה). הפרשתן מכילה יסודות דמיים, חלקיקים הרוסים של קרום־הרחם, רירית, וכן מינים שונים של חיידקים. במקרה של פצע פתוח, עלולים חיידקים אלה לגרום זיהום" (מתוך "מחקר השוואתי על הפריה והרבייה של האדם" מאת קלילן פורד, מכללת ייל 1964, התרגום העברי יצא ע"י המדור לחינוך ובריאות של מרכז קופת חולים).

"מדע־הרפואה מכיר גם באפשרות, שיחסי־אישות בתקופת הוסת עלולים

להזיק לאשה. התיפקודים המחזוריים עלולים להשתנות באופן זמני, מה גם שכימי הוסת מתגברת הסכנה של זיהום איזור אגן-הירכיים" (באותו מחקר).

"מקובל אצל מומחים למחלות-נשים כי מחלת סרטן צוואר הרחם, המצויה אצל עמים הרבותיים ולא-תרבותיים, נדירה אצל נשים יהודיות השומרות את דיני הטהרה" (ד"ר ברנרד שפירא, סכסולוג).

היסודות הפסיכולוגיים

לאחרונה נתגלה כי קיימת, בגוף האשה, עקומת טמפרטורה. "מיום תחילת הוסת ועד לאמצע המחזור נשאר החום ברמה שווה, נמוכה. מכאן ואילך עולה רמת החום ונשארת גבוהה עד ליום הראשון של המחזור הבא", וחוזר תלילה.

תנועה גלית זו מציינת את כל "תהליכי החיים החשובים ביותר אצל האשה — פעולות הלב, לחץ-הדם, כוח השרירים, חילוף חמרים וכו'", והיא משפיעה לא רק מבחינה פיסיית אלא גם מבחינה נפשית. "שעות וימים של התרוממות רוח ושל מרץ שופע מתחלפים בשעות וימים אין בהם חפץ"... הראשונים (ימי המרץ) באים כרגיל עם גאות הנחשול; האחרונים בדרך כלל בעת ירידתו המהירה, כלומר יום-יומיים לפני הוסת ובראשיתה. מלבד זאת שכיחים הם למדי בימי השפל הגלי" (הציטטות — מספרו של ד"ר ון-ולדה ההולנדי).

חיי אישות בימי נידה הורסים את חיי המשפחה

לעיתים קרובות ירוד מצב-הרוח של האשה בימי השפל הגלי. "באותה תקופה סובלות הרבה נשים מדיכאון מסוים ורגישות יתר" (ד"ר ווייט). הרגשת אי-הנוחות יוצרת רצון להתבודדות והסתגרות, אך לא תמיד מובן

הדבר לבעל. אדם שאיננו מקבל עליו עול מלכות שמים לעתים איננו מסוגל לקבוע תחומים לעצמו והוא תמיד ימצא "היתר" ו"תירוץ" למתן פורקן ליצרו, אף כי חיי האישות בתקופה זו בדרך כלל אינם לרצון לאשה.

במקרים כאלה נוצרת אצל האשה הרגשת סלידה ו"אונס". נדמה לה שבעלה איננו מבין אותה, איננו מתחשב בה, ומתפתחת הרגשה כללית של אי-רצון כלפיו. כתוצאה מכך נוצר לפעמים בינה לבין בעלה מעין חיץ נפשי הגורם ל"פריג'ידיות", קרירות, חוסר רגישות. הרגשה זו, כשהיא מתעמקת, הריהי גורמת לעתים להתרחקות האשה גם לאחר-מכן. הבעל רואה בזה חוסר-יחס מצד אשתו ונדמה לו כי אשתו חדלה לאהוב אותו. נוצרת התמרמרות ועצבנות, נהרסת השלווה במשפחה, ואחרי כן — כשחוזר הדבר ונשנה — המצב מחמיר, הופך להיות בלתי נסבל והתוצאה היא, לפעמים, הרס הנישואין ואף גירושין.

מחזוריות הגאות והשפל ביחס האשה לבעלה

רופאה (לא יהודיה) בשם ד"ר סטופס, שהתגרשה מבעלה, כתבה בבריטניה מחקר על חיי הנישואין ובו היא מציינת: "אני שילמתי מחיר גבוה עבור חוסר הידע שלי, עד שאני רואה לעצמי חובה קדושה לבוא ולהזהיר את הנשים האחרות שלא תכשלנה כמוני".

היא, כרופאה, חקרה את העניין בשיטתיות וגילתה שגם ביחסי אהבתה של האשה לבעלה קיימת מעין מחזוריות קבועה, עונה של גאות מינית ועונה של שפל. הגאות המינית מופיעה בתקופת הביוץ, כשהאשה בשיא פריונה, ועונת השפל מופיעה בתקופת הוסת. היא טוענת כי "אילו נשמרו עונותיה בהתאם להרגשותיה לא רק האושר שלה היה בטוח, אלא גם האגדה על דבר תהפוכות אופיה היתה בטלה ומבוטלת".

לתמהונה גלתה ד"ר סטופס, שתקופות אלה תואמות כדיוק את התקופות בהן אסורים חיי האישות או מותרים, לפי חוקי היהדות. והיא אומרת: "שמעתי על חוקי הדת היהודית; זה החוק המתקדם ביותר בעולם בשטח זה, ואלה שסידרו את חייהם לפי חוקים אלה — הם מאושרים".

ההקפדה על דיני הפרישות בזמנה, על כל חומרותיה, שומרת על אושר הנישואין וגורמת גם לחידוש האהבה מדי חודש בחדשו. "רבי מאיר היה אומר: מפני מה אמרה תורה נידה לשבעה? מפני שרגיל בה וקץ בה. אמרה תורה: תהא טמאה שבעה ימים, כדי שתהא חביבה על בעלה כבשעת כניסתה לחופה" (נידה דף ל"א ב.).

שמירת דיני הטהרה בונה את הבית היהודי

עבור האדם הדתי, השומר תורה ומצוות, אין ההתאפקות קשה כלל. הוא מתחנך עוד בנעוריו, ואחר כך עם נישואיו, לשלוט ביצרו.

הפרישה מאשתו משפיעה לטובה גם על בריאותו של הבעל ושומרת על חיוניותו הפיסית והנפשית. כך נוצר האיזון המתאים בין הגוף והנפש ונמנעת האפשרות כי אדם יראה בחיי משפחה את היסוד המיני גופני בלבד ובאשתו "חפץ", למילוי תשוקתו.

(דוקא בעולם המודרני, המבליט כל-כך את העניין ה"סקסי" קיימת התופעה של אימפוטנטיות, המחייבת רבים, גם בגיל צעיר יחסית, לפנות לרופאים ופסיכיאטרים לשם ריפוי.)

השליטה על היצר מסייעת לאדם הן בשעת הפרישה והן בשעת ההתייחסות.

בתקופה בה אסורה האשה במגע כלשהו, מקבלים חיי המשפחה אופי רחב יותר. היחסים בין בני הזוג מתבססים אז על יסודות רוחניים של ידידות ורעות.

האשה, העוסקת בעבודות הבית, מתבלטת כאישיות בעלת תפקידים רבים: עקרת הבית, מנהלת המשק, מחנכת הילדים. עם זה היא שותפת נאמנה לבעיותיו של הבעל בכל שטחי החיים: בעיות עבודה, פרנסה וחברה. היא הינה רעיה, ידידה. לכל אחד מבני הזוג ישנה אפשרות להעמיק את חייו האינדיבידואליים. כל אחד מהם חי את חייו, ועם זאת בונים שניהם יחד את הבית ממסד עד טפחות. קיימות כאן תלות ועצמאות גם יחד, שניהם יחד וכל אחד לחוד.

האשה, שנחה במשך כשבועיים, מבריאה ומתאוששת ומוכנה, מחדש, לחיות את חייה המשותפים עם בעלה האהוב מתוך ערגה וגעגועים הדדיים. היא מכשירה את עצמה לקראת חיי האישות במשך שבעת הימים הנקיים, מתוך גישה של מצוה ובדיקות יום-יום ולבסוף, כאשר היא טובלת במקוה טהרה ומברכת ברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על הטבילה", היא מרגישה מטהרת ומזוככת.

אף הבעל מצפה לחידושם של חיי האישות עם אשתו. בימי הפרישה מעמיקים רגשותיו וגעגועיו אל אשתו ומביאים לתודעתו את עומק הקשר שלו אליה. רגשות אלה מופנמים והופכים להרגשות עמוקות של אהבה ותלות.

חידוש יחסי האישות הוא בגדר "מצוה": הבעל עכשיו "משועבד לאשתו" וחייב לה חוב של תשומת-לב, יחס ואהבה. כל זה מאציל על יחסי האישות, בהתחדשם, מרוממות הקדושה — ונוצר האיחוד של הגוף והנפש. "זכו — שכינה ביניהם": הקב"ה — השותף השלישי — שמח על שברא עולם של שלמות והרמוניה, ומתקיים בהם "ישמח ד' במעשיו".

"נקי יהיה לביתו — כדי להכניס ציורה ופעלה בלב"

ספר "החינוך" מסביר, מדוע ציורה התורה כי אחרי הנישואין "נקי יהיה לביתו שנה אחת" ומדוע, אפילו בשעת מלחמה, חייב החתן להישאר בביתו — כי גם בשעה שהאומה נמצאת כמצב קשה, חייבים לשמור ולטפח את התא המשפחתי שהוא הוא היסוד לאושרם של הפרט והכלל גם יחד.

והוא מוסיף ואומר: "שנשב עם האשה המיוחדת לנו להקים זרע, שנה שלמה מעת שנישא אותה (לקיים את שלשלת הדורות), כדי להרגיל הטבע עמה (בלשוננו: שנלמד להסתגל אליה), ולהדביק הרצון אצלה (כלומר: שירגיש יותר את הקשר אליה), ולהכניס את ציורה ופעלה בלב, ומתוך כך ירחיק האדם דרכו מאשה זרה".

חשיבותה של ההסתגלות ההדדית

הסבר זה, שמביא ספר החינוך כהסבר למצוות התורה על הצורך בהסתגלות, במשך שנת הנישואין הראשונה, מביא ביתר הרחבה גם פסיכולוג ורב אמריקאי — הרב נחום דרייזן ז"ל — בספרו "זיווג מן השמים". הוא מסביר, שיסוד ההסתגלות בין שני בני הזוג הן בשטח החברתי-אישי והן בשטח חיי האישות, הוא יסוד חשוב מאוד אשר יש לעמול עליו ולהקדיש לו תשומת-לב רבה.

מתברר שיסודות אלה של הבנה הדדית, סבלנות והתחשבות הדדית, חשובים מאוד בחיי האישות.

מכיון ששטח זה קשור בצניעות ובמעצורים נפשיים, עלולות לפעמים להיווצר בעיות. יש גם אשר כגלל הריתמוס השונה, של הגבר והאשה, מאחרת ההסתגלות לבוא. הגבר מתעורר מהר יותר עם המגע הגופני ואילו האשה זקוקה להכנה ממושכת יותר — למילות פיוס וחיבה, ליטופים וחיבוקים. רבותינו מדריכים את הבעל: "אין זיווג שלא יקדים אליו חיבוק ונישוק". ו"החיבוק והנישוק או שאר מיני קריביה הוא חלק וסעיף ממצות עונה".

במקרה שמתעוררים קשיים מסויימים מן הראוי להיות גלוי לב אחד כלפי השני ולהיות שותפים בחוויות. יש להחמיא איש לרעהו, ומאידך גיסא להדריך את בן/בת הזוג ולגלות הבנה, סבלנות ויחס גם במקרה של קשיים. עצם הידיעה כי קיימות בעיות בשטח האינטימי, ועצם הסלחנות כלפיהן, מעודדים את בן הזוג ומוסיפים בטחון. כך מתאפשר פתרון הבעיות, ההסתגלות ההדדית ושלוש הבית.

**התינוק שהורתו בקדושה — נשמתו זכה יותר
וכשרונותיו טובים יותר**

דמותו הרוחנית של עם ישראל נקבעה, לא במעט, בזכות חוקי הטהרה. אם אנו משתאים מה רבה הגאונות היהודית ומה גדולה ועמוקה הגפש

היהודית, שהחזיקה מעמד בכל תקופות הצרות והרדיפות במינימום של תופעות עבריינות (שלא כעמים מדוכאים ולמודי סבל אחרים), הרי מקור כל זה הוא טוהר הַחַיִּים הישראליים: "המעין הטהור". כבר נאמר לעיל כי כשם שגוף העובר נוצר באותו רגע של היחוד כך נמשכת אליו אז גם הנשמה, ובאותה מידה שרגשות בני הזוג מעודנים יותר ומרוממים יותר — כך הנשמה של התינוק אצילית יותר.

במרוקו ובטוניס היה מקובל לנהוג, לקראת ליל הטבילה, כמו בערב־חג: היו מסדרים את הבית יפה, מקדימים להשכיב את הילדים, ובו־בערב עורכים שולחן חגיגי ואוכלים יחד ארוחת ערב, כאילו חוגגים את הנישואין מחדש. במקומות מסויימים נהגו אמהות להדריך את בנותיהן לארגן את סדרי עבודות הבית כך, שהעבודות הקשות והמטרידות תבוצענה בשבועיים של הפרישה, ואילו ביום שלפני הטבילה לא להתאמץ ואף להשתדל לישון. על מנת שתהיינה נינוחות ורגועות גופנית ונפשית לקראת יחוד־מצוה.

היתה זו מסורת של דורות, לרומם את הרגעים בהם האשה מתיחדת עם בעלה. במשך דורות טיפחו הכל את היחסים האלה ולכן היו חיי המשפחה היהודית, בכל פזורות ישראל, כה מרוממים — והילדים, שנולדו בקדושה וטהרה, נשמתם היתה זכה וכשרונותיהם מעולים.

רק דורות מספר עברו מאז החלה בחוגים מסויימים ההתדרדרות בשמירת דיני הטהרה וחוקי התורה בכלל, ואנחנו כבר עדים — לדאבון לבנו — לירידה מוסרית גדולה ולריבוי מקרי הרצח, השוד והאונס, שבעבר לא היו קיימים ברחוב היהודי.

יש ללמוד הדינים לפני הנישואין עם אשה נשואה

הלכות "טהרת המשפחה" מקיפות דינים כלליים ופרטיים. יש לשמור אותם, לדעת אותם ולקיימם לכל פרטיהם.

חשוב מאד לכלה לפני נישואיה, ללמוד את הדינים מפי אשה נשואה ולקבל הדרכה אישית. אין להסתפק בלימוד עצמי בחוברת כי לפעמים טועים בהגדרות ובמושגים ועלולים, חלילה, להכשל.

קיום הדינים בגלל ציווי הבורא

לא רק משום שאנו מבינות שזה בריא וטוב, אנו שומרות את דיני הנידה. אנו שומרות אותם מכיוון שכך ציוונו הבורא. כל מה שמוכח ומוסבר מהווה רק חלק מן הדברים ונוגע רק לחלק קטן מן העקרונות, ולא לפרטים. יתכן שבעוד שנים יבינו בני האדם יותר גם את הפרטים, ויוכלו להסביר טוב יותר מהי קדושה ואיך היא מושפעת, למעשה, על-ידי קיום הדינים. עכשיו אנחנו יכולים רק להעיד על הרגשתנו: אנו מרגישות איך מעדנים אותנו הדינים והמצוות, ואיך אנחנו מושפעות מקיומם. והרי כל הטעמים וההסברים שאנו מכירים, הינם רק חלק מכוונות הבורא, ורק הוא – יוצר האדם – הוא היודע לצוות על האדם איך לחיות כדי שיטהר, יתקדש, ויהיה מאושר.

אכן, במשך כל הדורות קיימו אמותינו את המצוה מבלי לחפש את נימוקיה ומבלי לדעת להסביר את עקרונותיה. הן ידעו רק כי המצוה חמורה, וכי כל העובר עליה חייב "כרת". זה היה נימוק מספיק כדי שנשים תלכנה לטבול, ולא רק במקווה הנקי והמחומם כמו בימינו. אמותינו טבלו גם במים קרים, ואפילו מתחת למעטה הקרח בנהרות הקפואים, כדי לחיות את חיי האישות בקדושה ובטהרה. כך נוצר החישול הרוחני של עם ישראל, ויפה אמר הרב הגאון רבי יוסף כהנמן מפוניבז': "טבילה שטבלו אמותינו במי קרח היא שנתנה לבנים את הכוח הנפשי ללכת בלהבות אש"; מעשים אלה הם שחישלו את הנפש היהודית לדורותיה והעלו גם את הגניוס של העם היהודי.

שמירת הטהרה היא לא עניינו של הפרט בלבד. בידינו דמותו של עם ישראל לדורותיו וכל אשה ואיש בישראל צריכים לדעת, כי בידם נתון גורל האומה. במידה שישמרו על חוקי הטהרה יזכו, בעזרת ה', לחיים מאושרים, וימלאו את יעודם כממשיכי הדורות הנאמנים של עם ישראל, עם ה', "ממלכת כהנים וגוי קדוש".

מושגים בהלכות טהרת המשפחה

עיקרי דברים מתוך הנספח לחוברת "נישואין של אושר", בעריכת הרב נפתלי בר-אילן.

נדגיש כי הדברים מובאים כאן באופן חלקי בלבד ואינם מהווים מקור ללימוד מעשי של דיני טהרת המשפחה.

א. מהי נידה

בהופיע הוסת אצל האשה או שמסיבה אחרת יוצאת מהרחם אפילו טיפת דם, אסור לבעל ולאשה לקיים יחסי אישות. הם אסורים אף בכל התנהגות של חיבה וחלות עליהם הרחקות שקבעו חכמים כפי שנפרט ונסביר בהמשך הדברים. בשל ריחוק זה שבין האשה לבעלה נקראת האשה בשם נידה, כלומר – מרוחקת. מכאן הדמוי של ירושלים בגלותה – לנידה, כמאמר הנביא: "על כן לנידה היתה" (איכה א; ה). המסכת במשנה וכתלמוד העוסקת בדיני נידה נקראת אף היא "מסכת נידה".

בין הטומאות שהתורה מונה מצויה אף טומאת הנידה. בזמן ששמרו למעשה על דיני טומאה וטהרה, נאסר על הנידה להכנס למקום המקדש,

לאכול מהקרבנות וכו' כשם שנאסר על טמאים אחרים. היום אין לטומאת הנידה משמעות מעשית והנידה מתנהגת ככל אשה אחרת. אמנם, יש המשתמשים בכטויים "טמאה" ו"טהורה" בשעה שעוסקים בדיני נידה, כפי שנהגו לומר בזמן שבו היתה חשיבות מעשית לטומאתו ולטהרתו של האדם מישראל, אך היום משתמשים בכטוי "טמאה" – לגבי אשה האסורה לבעלה ו"טהורה" – לגבי אשה המותרת לו. חייבים להדגיש כי לאסורי נידה משמעות עצמית שאינה קשורה כלל בטומאתה וטהרתה של האשה, ואף כשאין דיני טומאה וטהרה נוהגים – איסור נידה במקומו עומד. יש לזכור שדיני נידה נוהגים בכל אשה שלא טבלה: רווקה, נשואה, גרושה ואלמנה.

ב. התנהגות שבין איש לאשתו בימי נידתה

משעה שהאשה נעשית נידה ועד לאחר שטבלה, אסורים הבעל והאשה בחיי אישות ובכל קרבה גופנית של חיבה כגון חיבוק, נישוק ואפילו נגיעה זה בזה.

כשם שקבעו חכמים סייגי הרחקה בדינים שונים, כגון איסור מוקצה בשבת, כך קבעו גם כאן מספר הרחקות בין בני הזוג שתכליתן להזכיר להם את מצבם המיוחד כדי שיתרחקו מאיסור. ראוי על כן שבני הזוג ישמרו על אורה הולמת ביניהם לפי רוח מגמת ההרחקות. מכין ההרחקות יש לציין במיוחד, כי אסור להם לשכב באותה מטה ומטותיהם יהיו מרוחקות מעט זו מזו. אסור לבעל להסתכל במקומות צנועים שבגוף האשה, ועל כן תקפיד האשה באופן מיוחד על לבוש צנוע בפני בעלה ביום ובלילה.

שאר ההרחקות הן:

1. לא ישבו קרוב זה לזה, כמושב אחד, באופן שיגעו אחד בשני.
2. לא יגעו אחד בשני באמצעות חפץ כל שהוא, לא יושיטו חפץ מיד ליד ואף לא יזרקו זה לזה.
3. לא ישבו יחד על ספה קפיצית ועל כל מושב אחר בו ניתן להרגיש את תנודות בן הזוג כגון ספסל העלול להתנדנד אלא אם כן יושב אדם ביניהם.

4. האשה לא תציע את מיטת הבעל בנוכחותו.
5. האשה לא תשכב על מיטתו הקבועה של הבעל בנוכחותו. הבעל לא ישכב ולא ישב על מיטת אשתו גם שלא בנוכחותה, ואף לא ישתמש בכרים ובכסתות שלה.
6. האשה לא תיצוק לבעלה מים לרחיצת פניו, ידיו ורגליו ואף לא תגיש לו מים וכלים לרחיצה.
7. בשעת האוכל יניחו על השלחן, ביניהם, סימן היכר מוסכם (ואפשר להניחו מבלי שאיש ירגיש בכך) כגון מאפרה, כד פרחים וכיו"ב או ישנו את מקום ישיבתם.
8. כשאחד מגיש מאכל או מוזג משקה לבן זוגו יעשה זאת על ידי שינוי, ביד שמאל וכיו"ב או יעשה זאת שלא בנוכחות בן-הזוג.
9. לא יאכלו מצלחת משותפת. הבעל אוכל שיירי אוכל או שתיה שהותירה אשתו רק לאחר שהעבירם לכלי אחר או אם אוכלם שלא בפניה.
- בשעת מחלה וכיו"ב, בשעה שהאחד זקוק לעזרת השני וקשה להם לנהוג כפי האמור לעיל — ישאלו רב כיצד לנהוג.
- איסורי נידה בטלים לאחר שהדם פוסק והאשה טובלת במקוה טהרה. כל עוד לא טבלה האשה, ואפילו עבר זמן רב מאז פסק הדם — נשארים בעינם כל האיסורים. הטבילה מועילה רק אם נהגה האשה עד שעת הטבילה לפי הסדר דלהלן:

ג. הפסק טהרה

כשהדם פוסק, על האשה לברוק אם היא נקיה לגמרי. בדיקה זאת נקראת בפי חכמים "בדיקת הפסק טהרה". בדיקה זו יכולה להעשות החל מסוף היום החמישי מתחילת הוסת. יש לזכור כי לגבי כל דיני נידה מסתיים היום

עם שקיעת החמה, ולכן אשה שראתה דם ביום ג' אחרי שקיעת החמה או ביום ד' לפני השקיעה תעשה את הפסק הטהרה ביום ראשון אחר הצהרים לפני השקיעה.

מאותו רגע שהבדיקה היתה נקיה כדין, על האשה ללבוש לבנים נקיים בצבע לבן ולהציע כלי מטה לבנים במטתה.

ד. "שבעה נקיים"

אחרי בדיקת הפסק טהרה, חייבת האשה – התל ממחרת – לבדוק את עצמה במשך שבעה ימים רצופים, פעמיים ביום, פעם בבוקר ופעם אחרי הצהרים לפני השקיעה. שבעה ימים אלה נקראים בפי חכמים "שבעה נקיים". כל הבדיקות תיעשנה באותו אופן שבדקים בדיקת הפסק טהרה: האשה מכניסה פיסת בד רך ונקי עמוק עד מקום שיכולה ובודקת עצמה היטב בכל הצדדים כתנועה סיבובית. אם אינה יכולה לבדוק את עצמה בצורה כה יסודית כל שבעת הימים, תבדוק כך לפחות פעם אחת ביום הראשון של שבעת הנקיים (ממחרת הפסק טהרה) ופעם נוספת ביום השביעי ושאר הבדיקות תעשה כפי יכולתה.

אם אינה יכולה לבדוק את עצמה כדין, וכן אם מצאה באחת הבדיקות כתם, עליה לשאול רב כיצד לנהוג. בכל מקרה שאינה יכולה לפנות למורה הוראה מיד, יכולה לפנות למחרת, שאם לא כן, היא מפסידה את הימים שעברו ותצטרך לעשות מחדש הפסק טהרה ולמנות שבעה נקיים.

במשך "שבעה נקיים" תלבש לבנים בצבע לבן, ביום ובלילה, ותציע כלי מיטה לבנים במיטתה.

לאחר שהאשה ספרה שבעה נקיים היא יכולה לטבול בלילה שלאחר היום השביעי, דהיינו בלילה השמיני לתחילת ספירתה. לדוגמא: אשה שעשתה בדיקת הפסק טהרה ביום רביעי אחר הצהרים, טובלת בשבוע שלאחר מכן בלילה שבין יום רביעי ויום חמישי אחרי צאת הכוכבים.

ה. ההכנות לטבילה

בשעת הטבילה במקווה צריכים המים להגיע לכל מקום בגוף. כמו כן יש לדאוג לכך שגם המקומות שהמים אינם חודרים אליהם בדרך כלל בשעת הטבילה, כגוף הווי והאוזן, יהיו נקיים לחלוטין.

ו. מהו מקוה

הטבילה נעשית במקוה ומקוואות לא נועדו לטבילת איש נידה בלבד: בזמן שבית המקדש היה קיים היו הכהנים טובלים כל יום לפני העבודה, וכן היה כל אדם מישראל טובל לפני שנכנס למקום ועוד. אף היום יש גברים הנוהגים לטבול בערבי חגים, ויש הטובלים גם בערבי שבתות. רחיצה באמבטיה או בבריכה אינה טבילה!

המקוה בנוי בצורת בריכה קטנה. ממדיו בדרך כלל כמטר וחצי על מטר וחצי וגובה המים בו כמטר ועשרים. הוא מחובר למעין או לבריכה של מי גשמים לפי דיני מקוה. במקומות רבים מצופים רצפת המקוה וכתליו בחרסינה. המים חמים, נקיים וצלולים. לרוב מצויים תאים נפרדים לכל אשה ואשה ובכל תא — מקוה, אמבטיה, כיור רחצה, שלחן, כסאות, מראה וקולבים וכן מכונה ליבוש שערות. במקוואות מרכזיים אפשר לקבל מגבת, סבון, שמפו לשערות וכו' וספרית עומדת לרשות הטובלות. אמנם יש מקוואות פחות נוחים ומסודרים, אך המעוניינות יכולות לברר בקלות, אצל חברותיהן הנשואות, וכן ב"מרכז לטהרת המשפחה בישראל" (רחוב ישא ברכה 28 ירושלים) או במועצה הדתית שבמקום מגוריהן — באלו מקוואות קיימים תנאים הנוחים להן.

ז. הטבילה

בשעת הטבילה צריכה האשה להמצא כולה בכת אחת בתוך המים, ואסור שאפילו שיערה אחת תשאר בחוץ. אחרי הטבילה, בעודה נמצאת בתוך המים, מברכת הטובלת את ברכת הטבילה: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על הטבילה". אחרי הברכה נוהגות הנשים לטבול פעם שניה וכן ראוי לעשות.

תשובות לשאלות בנושא: חיי הנישואין

1. מדוע גילוי ראש אסור ואילו חבישת פאה מותרת?

לפי הדין אסור גילוי שיער הראש הטבעי של האשה הנשואה ואם השיער איננו של האשה עצמה מותר לגלותו. ואמנם ישנם תלמידי חכמים מובהקים, המקפידים שלא יראה שיער ראש האשה אפילו במקצת, ואילו פאה הם מתירים לנשותיהם. אלה אומרים: "איננו רוצים להתחכם עם ההלכה. אם לפי הדין זה בסדר — לנו זה מספיק".

מצד שני ישנם תלמידי חכמים אחרים המתנגדים לפאות המודרניות היפות, שכמעט אין מכירים בהבדל בינן לבין השיער הטבעי, ולאחרונה הוציאו רבנים מסוימים כרוזים נגד חבישת הפאות האלה. כמו כן ישנן נשים רבות, החובשות כובע על גבי הפאה.

אם ישנן נשים צעירות המעדיפות מטפחת או כובע במקום הפאה, תבוא עליהן ברכה!

2. האם אי התאמה מינית היא הגורמת לגרושין ולכגידות?

עניין אי-ההתאמה המינית איננה עניין פיסי ומבחינה זאת כמעט שאין היא קיימת. אם ישנה אי-התאמה זה בגלל עניינים והתייחסויות נפשיות-חברתיות שמתבטאות גם בשטח המיני.

רחל נריה / מול מבוכת המתירנות

במקרה כזה, טיפול אצל יועץ נישואין כבעיות הנפשיות שנובעות הרבה פעמים מרקע משפחתי שונה, חינוך שונה, התיחסות שונה לבעיות, קשיי אופי וכד', מאפשר גם את פיתרון הבעיה של ההתאמה המינית.

בדרך כלל, בחוגים דתיים גורם הבגידה כמעט שאינו קיים כלל, כי ההכרה של הקדושה בנישואין וטהרת המשפחה גורמים שנקודה זאת כמעט שאינה קיימת והרקע לגרושין הוא לרוב בבעיות חברתיות, הקשורות לאופיים של בני הזוג. אולם אצל הציבור הכללי, במידה שישנן בעיות בחיי המשפחה ישנן לפעמים פזילות החוצה.

3. בחור שמעולם לא שמע על טהרת המשפחה ואינו מאמין בנחיצותה, איך יוכל לשלוט בעצמו אם הדבר קשה לו מבחינה מסוימת?

אם המדובר בבחור דתי באמת, שככל עניין המצוות "סומך" על הקב"ה ורק שטח זה לא ידוע לו כי אז יתכן שהוא יוכל, איכשהו, להשתלב. אך במקרה של בחור חילוני הרי הבעיה קשה פי כמה וכמה.

חכמינו מחולקים בדעתם לגבי הצורך בטעמי המצוות, אך אנו ננסה, ראשית כל, לשבר את האוזן בדברים השובים את הלב: אף על פי שהפרישה בתקופת הטומאה קשה, הרי זה כאילו ההפסד יוצא ברווח כאשר אחרי הפרישה האהבה בין בני הזוג מתחזקת, מתחדשת, ומונעת השיגרה. כמו כן אפשר לציין את החשיבות של הפרישה הפיסית, על-ידי הבלטת אישיותה של האשה בתקופות הפרישה כשותפה-חברה בבנין הבית. יש המציינים גם את בריאותם של הילדים הנוצרים בתנאי בריאות טובה של האם ואת עדינות נפשם, כשהם נוצרים באוירה של רוממות וקדושה.

אפשר להסביר שהמערכת הזאת מעדנת את הקשר בין בני הזוג ונותנת לו גוון רוחני, ואפילו קדושתו, כי הקשר נעשה כתוצאה מברכתו של הבורא "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו". זוהי שיטת חיים לפיה נהגו משפחות ישראל במשך כל הדורות, דבר שעזר לשמור על הייחודיות של עם ישראל ועל המערכת הטהורה של הבית היהודי.

אשר לעובדה שהשמירה קשה לו, ואיך, אם כן, יוכל לשלוט בעצמו — זאת שאלה קשה. כי רק בשעה שאדם יודע באיזו מידה הדבר הוא אסור, ומושג ה"אסור" הוא מושג שהוא התחנך עליו מגיל צעיר, כי אז יכול הדבר

להפוך ולהיות למעצור פנימי של האדם. אצל אדם כזה התשוקה האסורה נפסקת מאליה (כפירוש אבן-עזרא על "לא תחמוד", שכאשר יודעים שאין הדבר בא בחשבון – אין הוא קיים אפילו בתודעה).

אכן, לבחור חילוני קשה להשתכנע מכיוון שהיסוד העיקרי הזה, השומר על הבית ועל קדושת המשפחה, חסר לו לגמרי. גם כשהוא רואה את עצמו כסבלני כלפי הדת, קשה יהיה לו מאוד להשתלב יפה בבניין משפחה דתית, כי אין זו שאלה של דעות אלא של מוטיבציה חזקה, ורצון טוב.

4. כל עניין הטהרה הוא עניין שבצניעות, והנה אומרים תמיד לשאול את הרב: מדוע?

כשהאשה בריאה לגמרי ואין אצלה רגישויות, מחלות או הפלות, קיימת תקווה שלא יופיעו אצלה כתמים ושאלות. ואולם, במקרה שהם ישנם, אין מקום שאדם יפסוק דין לעצמו, אפילו אם הוא מתכוון להחמיר על עצמו. אסור להחמיר כשם שאסור להקל.

כשם שבעניינים מסויימים הולכים לרופא לשאול שאלות ואין מתביישים, וכשם שבאים לשאול את הרב על ענייני כשרות, כן אין להתבייש מן הרב בשאלות בנושאי טהרה.

נוהגים משום צניעות, שאין האשה ניגשת ישירות אל הרב לשאול את השאלה כי אם היא ניגשת אל הרבנית ושואלת באמצעותה מבלי שהרב יידע מי היא השואלת, כך שודאי וודאי אין להתבייש. יש גם שהבעל ניגש לרב, והוא השואל בשם אשתו.

5. מהי גישת היהדות לתכנון משפחה?

במשך תקופה די ממושכת לא היה ידוע, בציבור הדתי, שעניין אמצעי המניעה הוא עניין הלכתי, המחייב "שאלת חכם". זאת משום שמצד אחד היה ידוע גודל מצוות "פרו ורבו" ומצד שני, בגלל הצניעות, לא דובר על הנושא בקול רם.

רק בתקופה האחרונה החלו לדון על כך יותר וגם רבנים צעירים מתמחים יותר בנושא. במקרה של שאלת-רב האשה שואלת את הרבנית והרבנית מביאה את השאלה בפני הרב מבלי לציין את שם השואלת, או

הבעל פונה ישירות לרב. אפשר גם לשאול את השאלה בצורה אנונימית, בטלפון. במקרה שרב השכונה מתקשה לפסוק בדבר בעצמו הוא פונה לרב בעל יתר נסיון, ומעביר את התשובה אל השואלים.

באופן עקרוני, מבחינת ההלכה, רק הבעל חייב במצוות "פרו ורבו". גבר שאינו מתחתן עובר על לאו, ואשה – לא. במסגרת המשפחה האשה, כמובן היא זו שמסייעת לבעלה לקיים את המצווה.

כדי לצאת ידי חובת "מינימום" של קיום מצוות "פרו ורבו" יש ללדת בן ובת, אולם גם לאחר שהזוג קיים את מינימום חובת מצוות "פרו ורבו" על ידי הולדת בן ובת, למרות שאין אז איסור הלכתי מוחלט להימנע מהולדה, ישנה מצווה נוספת: "לשבת יצרה" ו"בערב אל תנח ירך". ולכן, כל המרבה בתוספת נפשות קדושות של עם ישראל ל"לגיונו של מלך", הריהו מקיים את המצווה למהדרין.

המרחק בין "זה לא אסור" ובין המותר והרצוי הוא גדול מאוד. "אסור" הוא מונח הלכתי: "עובר על לאו ולוקין עליו", אך מצוות "פרו ורבו" קשורה בכל מיני אספקטים נוספים מלבד ה"איסור" לנקוט באמצעי מניעה.

הולדת ילדים, ובעיקר ילדים לעם ישראל, היא מצווה הן משום קידוש ה' הבא על-ידי חיזוק עם ישראל, עם ה', והן משום חיזוק העם מבחינת בטחונה הפיזי של האומה.

מבחינה אישית, הגישה היהודית היא שהולדת ילדים היא, ראשית כל, ברכה: ברכת ה'.

יש בזה משום הנצחת הפרט, המשך קיומו של הפרט על-ידי יוצאי-חלציו בעתיד. גידול הילדים מעניק שמחת יצירה וסיפוק, בנוסף על הרגשת ההשתייכות והבטחון הרגשי שמרגישים ההורים בגיל המעבר והזקנה, כשעה שהם אפופים בחממה של אהבה ויחס טוב בניגוד לבדידות, ולשממון הנפשי, שמרגישים הורים אשר מספר ילדיהם קטן ואשר קריירה וערכים חמריים איבדו כבר את חשיבותם, בעיניהם, אחרי שהושגו.

הורים צעירים רואים את בעיית הילודה לעתים קרובות יותר מתוך אספקטים של הרגע, כמו צער גידול הבנים והטרדות שקשורות בכך. הם רואים את הילדים כגורם מפריע לביסוס כלכלי או לפיתוח קריירה, ואינם רואים את הבעיה בהיקפה.

לכן ההלכה קובעת שגם אם קיימו בני הזוג את מצוות "פרו ורבו" על-ידי הולדת בן ובת, יש לבדוק את הבעיה גם לאור הערכים הכלליים ויש להתייעץ עם רב, הבודק כל מקרה לגופו מבחינת התנאים הפיזיים, הפסיכולוגיים והבריאותיים של האם. הוא מודע לחשיבותה העצומה של מצוות ההולדה ובהתאם לכך הוא פוסק מה צריכה להיות התנהגותם האישית של אשה זו ובעלה. פסק כזה הוא אובייקטיבי יותר מחוות דעתם של ההורים הצעירים, מעמדתם הסובייקטיבית. ההלכה איננה סומכת על הרגשות הפרט, ומוצאת לנכון לכוון ולהדריך גם את האדם המבוגר.

הגישה היהודית כל כך מרבה בהערכת הילודה, עד שבמקרים רבים לא ידועה מספיק החובה, במקרים קשים, להמנע מללדת. יש מקרים בהם נשים מסתכנות ואינן פונות אל הרב לשאול שאלה, ועוברות בכך על המצוה "ונשמרתם לנפשותיכם".

אחרי הנישואין, לפני שקוימה מצוות פרו ורבו, אין להתחיל בתכנון ילודה ובמניעתה, גם אם ישנן בעיות של לימודים וכד'.

6. אילו אמצעי מניעה מותרים?

מבחינת ההלכה, כשהרב פסק שמותר לבני-זוג לתכנן את הילודה, השיטות הטובות ביותר לכך הן: הגלולה, ההתקן התוך רחמי, או דחיית הטבילה במקוה (אם המחזור הוא סדיר) בהסכמת הבעל. זהו גם סדר העדיפויות הנכון של אמצעי המניעה.

7. מהו יחס ההלכה להפלות מלאכותיות?

הפלה מותרת רק אם ההריון מסכן את בריאותה של האשה או כאשר ידוע, שהעובר הינו בעל מום רציני. גם במקרה כזה יש להשתדל עד כמה שאפשר להקדים את ההפלה ולבצעה במשך 40 הימים הראשונים של ההריון, ורצוי שההפלה תבוצע על ידי רופאה אשה ולא על-ידי רופא גבר.

כל תשובה הלכתית היא אינדיבידואלית ותלויה בתנאים האישיים, ואין מקום ללמוד מפסק אחד לגבי שאלה אחרת. העקרון הוא שמניעת הריון מותרת רק כשההריון עלול להזיק לאם מבחינה בריאותית, גופנית או

רחל גריה / מול מבוכת המתירנות

נפשית. לפעמים יכול להכנס לגדר זה חוסר יכולתה וכוחה של האם לתפקד, כתוצאה מהעומס בבית.

גם במקרה של חולשה אחרי לידה, או עקב לידות תכופות, יש לפנות אל רב ולקבל הנחיות כדי לקיים את "ונשמרתם לנפשותיכם". בכל מקרה יש לפנות ולשאול שאלת חכם.

8. מדוע אסור בימי הנידה כל מגע, אפילו העברת חפץ מיד ליד?

ראשית כל, כמו ביחס לכל הלכה, אנחנו מקיימים הלכה זו בין אם הדבר קל ומובן בעינינו ובין אם הוא נראה כ"חומרה" קשה ביותר.

אם ננסה, בכל זאת, לחפש טעמים, נראה שדין זה חיוני ביותר: (א) על-מנת ליצור, בימים אלה, את האוירה המיוחדת של ה"דיסטנץ", אוירת המרחק בין הבעל לאשתו.

(ב) כדי למנוע את הגרויים האפשריים במקרה של מגע "קל", העלול להביא, כתוצאה מהתגברות הגרוי, למגע קרוב יותר. למעשה החומרות הן בעצם המקילות על קיום ההלכה ומגבירות, בסופו של דבר, את המשיכה ההדדית.

בה במידה שמקבלים את האיסורים באהבה, קל יותר לעמוד בהם.

9. איך משפיע הבית על עיצוב השקפת הילדים בנושא המשפחה?

במידה שבית ההורים הוא מקור לשלוח נפשית, לאהבה הדדית בין בני הזוג ולתמיכה הדדית, ובמידה שההורים מקרינים שביעות רצון מן הבית והמשפחה, טבעי הדבר שגם הבנים יראו זאת כדוגמא לחייהם וישאפו לאורח-חיים כזה. הם גם לומדים, באופן טבעי, לחקות את התנהגות ההורים בצורת הדיבור ובהתייחסות, מתוך שיתוף-פעולה, בפתרון בעיות שונות.

במשפחות אשר ההרמוניה ההדדית אינה נחלתן, הילדים מרגישים במתח שבין ההורים. הם רואים שההורים אינם מרוצים מנישואיהם ושמרובות המריבות ביניהם, והם מתחילים לפקפק ביכולתה של המשפחה לפתור את בעיית שלותו ואושרו של האדם.

במקרה כזה מתחילים הילדים להאמין שאולי הפתרון לאושרו ולסיפוקו של האדם קיים דווקא במסגרות שמחוץ לנישואין, כפי שמציגים זאת הרחוב ואמצעי התקשורת. הם מתחילים לחפש את ההנאה המיידית, וכושרם להקים משפחה כריאה פוחת והולך מהעדר דוגמא להזדהות. הוכחה לכך נוכל לראות במפולת שחלה בקרב חלק מבני עדות המזרח, בשני הדורות האחרונים:

אצל בני עדות המזרח, רוב רובן של המשפחות בחוץ-לארץ חיו חיי משפחה אידיאליים. חלוקת התפקידים בין בעל והאשה היתה מוגדרת: הוא היה "שר החוץ" והיא היתה "שר הפנים", וזכתה לכבוד כעקרת הבית, עיקרו של הבית.

אולם יש אשר אותה שלוה, שהיתה נחלתן של משפחות אלה בארצות מוצאן, התערערה כאן בארץ. משבר המעבר מתרבות המזרח לתרבות המערבית, השונה כל-כך, גרם משבר גם במשפחה. בארץ הסתבכו הבעיות, ראשית כל הבעיות הכלכליות: הנהלת משק הבית בתנאים השונים הכבידה ולפעמים האשה לא היתה מסוגלת להשתלט על עומס התפקידים, בעיקר במשפחות ברוכות ילדים.

גם מעמדו של הבעל התערער; לפעמים הוא לא היה מסוגל להקרין הרגשת בטחון במשפחה, אפילו מבחינה כלכלית. הבתים הפכו להיות בעייתיים, השלוה בהם התערערה, וההורים לא הצליחו להנחיל את המסורת לא מבחינה דתית ואף לא מוסרית. כך חלה התדרדרות בקרב חלק מבני הנוער, בדורות האחרונים, ויכלת חלק מהם להקים משפחה יציבה, התערער.

10. "הסברה מינית" לילדים — מתי, וכיצד?

בגיל 3-6 מתחילים הילדים להתעניין איך תינוק נולד, איך הוא יוצא לאור העולם וכו'. הילד מתחיל לשאול שאלות מתוך סקרנות טבעית, אך לא תמיד נותנים ההורים תשובה עניינית לשאלה מסוג זה ואם ידועה לכולם "אגדת החסידה" המביאה את התינוק באישון לילה, הרי זוהי תולדה מאי-מתן תשובה עניינית.

הורים המחונכים להאמין שענייני-אישות הצניעות יפה להם, וכי זהו

עניין שאין לדבר עליו, הרי גם כשהילד שואל שאלה תמימה הם נמנעים מלענות לו תשובה עניינית כגון: "היית ברחם שלי ואחר כך נולדת, יצאת החוצה". ואולם מן הראוי לענות בדיוק על השאלה שהילד שואל. לרוב, הוא מתכוון להרבה פחות ממה שההורים חושבים, וכדי לספק את סקרנותו אין צורך בהסבר מדעי מדויק. הפסיכולוגית סלמה פרייברג (בספרה המצויין "השנים המופלאות" עמ' 176-129), מסבירה שלפני שעונים כדאי לשאול את הילד מה הוא חושב, כי הילדים מדמיינים להם כל מיני דברים ועל גבי הדמיונות שלהם הם מוסיפים את הדברים שהם שומעים מפי ההורים.

שאלה נגדית זו מאפשרת לערער את המושגים המוטעים ורק אחר כך להשיב עניינית, בדיוק, על השאלה.

השאלות של הילדים באות בשלבים, ובכל פעם יש לענות רק על השאלה שנשאלת.

כגון, על השאלה: "איך התינוק נולד?" אפשר לענות: "התינוק נמצא ברחם של אמא, ואחר-כך הוא יוצא החוצה". כשפעם אחרת הילד שואל: "איך התינוק יוצא החוצה?" אפשר להסביר כי ישנו פתח מיוחד המיועד ליציאתו וכי הפתח הזה מתרחב בשעת הלידה, והתינוק נולד. על השאלה: "איך התינוק נכנס לרחם?" אפשר לענות "כשאבא אוהב את אמא, הקב"ה עוזר והתינוק נוצר". אין תשובה זו מופשטת יותר מכל הסבר מדעי, שיוסבר לילד, על אודות נס ההפריה.

אם אין עונים בו במקום, הילד מרגיש שכאן משתמטים מלענות לו והוא לומד כי זהו שטח שלא נאה לדבר על אודותיו בפשטות. הוא איננו חדל להתעניין אך הוא מפנים את סקרנותו ומחליט שבכוא העת הוא, בעצמו, כבר יחפש לו את פתרון הסוד הזה.

בגלל "תקופת החביון", עד גיל 11-10 אין הנושא הזה מעסיק את הילד; אך בגיל 12-11, כשבגוף פנימה מתחילות הבלוטות המיניות לפעול, המכינות אותו לקראת תפקידו בעתיד כאב או כאם, אז עולה אותה סקרנות שלא באה על סיפוקה ומחפשת לה פתרונות ברחוב, ומחזק לבית.

בה כמידה שילדים גדלים בבתים בהם חיי המשפחה מסודרים ובהם רואים יחסים יפים בין אבא-אמא, הבעיה הזאת פחות מעסיקה אותם שכן

הם יודעים, שהעניין ימצא ביטוי בחיי משפחה כדוגמת אלה שבבית שלו. במקרה כזה הילד מתפתח בצורה נורמלית ולכל היותר הוא מחטט בספרים או שואל חברים מבוגרים.

אך במידה שילדים גדלים בכתים מעורערים, שבעיות כלכליות יוצרות בהם גם בעיות חברתיות חמורות, ובעיות חברתיות יוצרות בעיות נפשיות, אותם ילדים שחיים בשולי החברה ובאווירה של אי-אמון הן בבית והן בחברה כל אותן השאלות שלא באו על סיפוקן משמשות אצלם כגורמים לדחפים שונים על רקע מיני וגם לסטיות, לפרקים.

מחוסר דוגמא של בית ומשפחה נורמליים, שאפשר להזדהות אתם, מחפשת לה לפעמים הסקרנות המינית פורקן על ידי התנסות בגיל צעיר, ועל-ידי תוקפנות לדעת מה זה ואיך זה, והנער הצעיר מתחיל להיות מסוכן לחברה.

הפורקן המיני בגיל צעיר יחסית הוא ביטוי לאישיות מעורערת בכללותה, והביטוי המיני הוא ביטוי ככל הביטויים האנטי-חברתיים האחרים כגון תוקפנות, חוסר הסתגלות חברתית וכיוצא באלה.